

ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN SINIF-İÇİ DEĞERLENDİRME ÖZ-YETERLİK ALGISI ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

GÜLÇİN ÇELİKER
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Gönderim Tarihi: 15.06.2016

Kabul Tarihi: 29.07.2016

Öz: Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının sınıf-içi değerlendirme alanına yönelik öz-yeterlik algılarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde öğrenimine devam eden 253 öğretmen adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen 5'li likert tipi ölçek öğretmen adaylarına uygulanmış ve elde edilen veriler analiz edilmiştir. Ölçekteki maddelerin geçerliliğini belirleyebilmek için tüm maddelere madde analizi ve faktör analizi uygulanmıştır. Madde analizi kapsamında yapılan analizler sonucunda ölçekteki tüm maddelerin, madde toplam, madde kalan ve madde ayırt ediciliği sağladığı görülmüştür. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ise ölçeğin sekiz boyutlu olduğu ortaya çıkmıştır. Birinci faktör, "Soru hazırlama"; ikinci faktör, "Not verme"; üçüncü faktör, "Değerlendirme"; dördüncü faktör, "Teste ilişkin analizler yapma"; beşinci faktör, "Değerlendirme sonuçlarından faydalanma"; altıncı faktör, "Değerlendirme yöntemine karar verme"; yedinci faktör, "Süreç değerlendirme" ve sekizinci faktör, "Etik kurallar" olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin faktörlerine ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla 0.93; 0.87; 0.87; 0.85; 0.88; 0.84; 0.80; 0.65 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bütününe ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ise 0.95'tir. Tüm bu sonuçlar geliştirilen ölçeğin, öğretmen adaylarının sınıf içi değerlendirme öz-yeterlik algılarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından kullanılabileceğini göstermektedir.

 Anahtar Kelimeler: Ölçme, Değerlendirme, Öz-yeterlik, Öğretmen adayları, Ölçek geliştirme

CLASSROOM ASSESSMENT SELF-EFFICACY PERCEPTION SCALE FOR TEACHER CANDIDATES: VALIDITY AND RELIABILITY

Abstract: The aim of this study was to develop a valid and reliable scale which determines the classroom assessment self-efficacy levels of pre-service teachers. The participants of the study were 253 pre-service teachers who studied at Eskişehir Osmangazi University during 2013-2014 academic year. As a result of exploratory factor analysis (EFA) for construct validity, a construct with 38 items and eight factors has emerged. The factors were named as "Preparing questions"; "Grading"; "Evaluating"; "Making analysis regarding tests"; "Making use of the evaluation results"; "Deciding on the evaluation method"; "Process evaluation" and "Ethical principles". The Cronbach Alpha reliability coefficients for the factors of the scale were 0.93; 0.87; 0.87; 0.85; 0.88; 0.84; 0.80; 0.65 respectively. On the other hand it was calculated as .95 for the entire scale. The developed scale is a valid and reliable instrument that can be used in the field of education to determine the classroom assessment self-efficacy levels of the pre-service teachers.

 Keywords: Measurement, Evaluation, Self-efficacy, Pre-service teachers, Scale Development

 Atf için/cite as:

Çeliker, G. (2016). Öğretmen adayları için sınıf-içi değerlendirme öz-yeterlik algısı ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama [Journal of Education and Humanities: Theory and Practice]*, 7 (14), 3-18.

Öğretmen yeterliği, eğitim kalitesini doğrudan etkilemektedir (Çakan, 2004). Eğitimin verimli ve kaliteli olabilmesi için, eğitim-öğretimin temel ve vazgeçilmez öğelerinden biri olan öğretmenin, mesleğinin gerektirdiği pek çok konuda yeterli olması gerekmektedir. Öğretmenlerin mesleklerini icra ederlerken yeterli olmaları gereken konulardan bir tanesi ölçme-değerlendirmedir (Abel ve Siegel, 2011; Mertler, 1999; Zhang ve Burry-Stock, 2003). Kubiszyn ve Borich (1996), öğretmenlerin ölçme-değerlendirme konusunda; farklı amaçlarla yapılması planlanan ölçmeler için uygun test türünü seçme, dersin yoklanması gereken hedeflerini doğru tespit edebilme, yazılı yoklama türü testlerin geliştirilmesi ile ilgili bilgi ve beceri, testlerin güvenilirlik ve geçerliğini sağlama, temel test istatistikleri ve test puanlarını kullanabilme, öğrenci başarılarının ya da notlarının etkili bir iletişim tekniği kullanarak ailelere etkili ve yararlı olacak şekilde iletilmesi gibi konularda bilgi ve becerilere sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Amerikan Öğretim Federasyonu (AFT), Eğitimde Ölçme Ulusal Konseyi (NCME) ve Ulusal Eğitim Kurumu (NEA) öğrencilerin eğitsel değerlendirilmelerinde öğretmenler için yedi yeterlik ölçütü geliştirmişlerdir (Atotubo- Ballada, 2013). Bu ölçütler şunlardır:

Ölçüt 1: Öğretmenler öğretim ile ilgili kararlar için uygun olan değerlendirme yöntemini seçmede yetenekli olmalıdır.

Ölçüt 2: Öğretmenler öğretim ile ilgili kararlar için uygun olan değerlendirme yöntemini geliştirmede yetenekli olmalıdır.

Ölçüt 3: Öğretmen hem hali hazırda var olan hem de kendisinin geliştirdiği değerlendirme yöntemlerinin uygulanmasında, puanlanmasında ve sonuçlarının yorumlanmasında yetenekli olmalıdır.

Ölçüt 4: Öğretmenler bireysel olarak öğrenciler ile ilgili karar verirken, öğretimi planlarken, öğretim programını geliştirirken ve okul gelişimini sağlarken değerlendirme sonuçlarını kullanmada yetenekli olmalıdır.

Ölçüt 5: Öğretmenler öğrenci değerlendirmelerini kullanan geçerli not verme yöntemleri geliştirmede yetenekli olmalıdır.

Ölçüt 6: Öğretmenler değerlendirme sonuçlarını öğrencilere, velilere ve diğer meslektaşlarına iletmede yetenekli olmalıdır.

Ölçüt 7: Öğretmenler etik dışı, yasa dışı ya da farklı şekillerde uygun olmayan değerlendirme yöntemlerini ve değerlendirme sonuçlarının kullanımını fark etmede yetenekli olmalıdır.

Türkiye’de de öğretmenlerin, öğrenmeyi izleme, değerlendirme ve kayıt tutma ile ilgili yeterlikleri YÖK (1998) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Amaçları ve hedef davranışları açık bir şekilde ifade etme; hedef davranışları gerçekleştirmeye yönelik öğrenme-öğretme etkinliklerini düzenleme; hedef davranışlara uygun araç-gereç ve materyal seçme, hazırlama; öğrencilerin kişisel, ruhsal, etik, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunacak etkinliklerini planlama; planlamada bireysel farklılıkları göz önünde bulundurma; hedef davranışlara uygun değerlendirme biçimi belirleme.” Benzer şekilde Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından da ölçme ve değerlendirme ile ilgili “Amaca uygun ölçme ve değerlendirme yöntemini belirleme, öğrencinin performans ölçütlerini belirleme, hazırladığı ölçme araçlarının geçerlik ve güvenirliklerini saptama, ödev ve proje değerlendirme vb.” gibi pek çok öğretmen yeterlikleri tanımlanmıştır (MEB,2002). Sınıf-içi ölçme-değerlendirmenin etkili bir şekilde yapılması, sonuçlarının uygun bir şekilde yorumlanması ve sonuçlardan faydalanılması sınıf-içi öğretim etkinliklerini ve öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir (Bell ve Cowie, 2001). Öğretmenlerin sınıf-içi ölçme-değerlendirme konusunda sahip olmaları gereken yeterliklere ilişkin yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalar da öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme konusunda yeterli olmalarının ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Öğretmenleri istenilen yeterliklerle donanmış olarak yetiştirmenin sorumluluğu büyük ölçüde öğretmen yetiştiren kurumlara aittir (Nartgün, 2008).

Öğretmenlerin sınıf-içi değerlendirme uygulamaları ile ilgili yapılan araştırmalar, öğretmenlerin değerlendirme becerilerini geliştirmeleri gerektiği yönündedir (Çepni ve Şenel-Çoruhlu, 2010 Schafer, 1991; Stiggins; Plake, 1993; Kilmen, Kösterelioğlu ve Kösterelioğlu, 2007). Araştırmalar, yetersiz eğitim sonucu, öğretmenlerin sınıf-içi değerlendirmenin gerekliliklerini karşılamada hazırlıklı olmadıklarını ortaya çıkarmıştır (Hills, 1991; Roeder, 1972). Bu durum da açık bir şekilde gösteriyor ki, mesleğe atılmadan önce ölçme ve değerlendirme konusunda verilen eğitim ve bu konudaki yeterlik algıları öğretmenlerin uygulamadaki başarıları açısından önemlidir.

Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme konusunda eksik ya da yanlış bilgiye sahip olmaları, ölçme ve değerlendirmede hatalı ve yanlış uygulamalara neden olabilir. Bu da eğitim-öğretim ortamında istenmeyen sonuçları ortaya çıkarabilir. Hatalı ya da eksik bir şekilde yapılan ölçme-değerlendirme uygulamaları fayda sağlamaktan çok zarara yol açabilir.

Bu zarar başta öğrenci olmak üzere, eğitim programı ve öğretim ortamı ile ilgili yanlış ya da eksik kararların alınması şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Çakan, 2004). Yapılan öğretim ve eğitimin kalitesi ile ilgili doğru kararlar verebilmek, eğitim programının etkililiğini doğru bir şekilde belirleyebilmek ve eğer varsa eksiklikleri ve ihtiyaçları tespit edebilmek için öğretmenlerin ve yetiştirilen öğretmen adaylarının ölçme-değerlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları ve sahip oldukları bilgileri doğru bir şekilde uygulayabilmeleri gerekmektedir.

Öğretmen adaylarının ölçme-değerlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları sınıf içinde etkili bir ölçme-değerlendirme etkinliği yürütebilecekleri anlamına gelmez. Bireyin sahip olduğu psikolojik etkenler davranış ve performans üzerinde etkilidir. Bireyin davranışları üzerinde etkili olan bu psikolojik etkenlerden biri öz-yeterlik inançlarıdır (Bandura, 2006).

Pajares (2005) öz-yeterliği bireyin gerçek yeteneğindense, bu yeteneği ile ne başarabileceğine olan inancı olarak tanımlamış ve bu nedenle de öz-yeterliğin başarı için önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Öz-yeterlik, bireyin belli bir performansı göstermesi için gerekli etkinlikleri düzenleyip, başarılı bir şekilde gerçekleştirme kapasitesi hakkında kendisine ilişkin yargısıdır (Bandura, 1997). Bireyin kendisi ile ilgili sahip olduğu öz-yeterlik algısının uygulamadaki başarısını doğrudan etkilediği açıktır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ölçme-değerlendirme konusunda sahip oldukları öz-yeterlik algılarının, sınıf içinde doğru bir ölçme-değerlendirme performansı sergilemede ve dolayısıyla da eğitimin kalitesini arttırmada önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle öğretmen adaylarının sınıf içi değerlendirmede kendilerini ne kadar yeterli gördüklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu gereklilik doğrultusunda bu çalışmada öğretmen adaylarının sınıf-içi değerlendirme alanına yönelik öz-yeterlik algılarının belirlenmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmeye çalışılmıştır. Böylece geliştirilen ölçme aracından elde edilen bilgiler doğrultusunda öğretmenleri istenilen yeterliklere göre yetiştirmede en büyük sorumluluğa sahip olan üniversitelerde gerekli düzenleme ve iyileştirmelerin yapıp, gerekli önlemlerin alınması mümkün olacaktır.

Araştırmanın amacı

Bu çalışmanın temel amacı öğretmen adaylarının sınıf-içi değerlendirilmeye yönelik öz-yeterlik algılarının belirlenmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir.

Yöntem

Bu çalışma, öğretmen adaylarının sınıf-içi değerlendirmeye ilişkin öz-yeterlik algılarını tespit etmeye yönelik güvenilir ve geçerli bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Araştırmanın bu bölümünde ölçek geliştirme sürecinde yapılan iş ve işlemlere yer verilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi'nde 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, öğrenimlerine devam eden 253 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında geliştirilen ölçek formunun uygulanacağı çalışma grubu belirlenirken ölçme-değerlendirme dersini alan ya da almış olan sınıflardan ve farklı bölümlerden öğrencilerin seçimine dikkat edilmiştir. Bu nedenle çalışma grubunda birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları yer almamaktadır.

Katılımcıların %68.8 (174)'i kız öğrencilerden oluşurken, %31.2 (79)'si erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğu %74.3 (188)'lük bir oranla 3. sınıf öğrencileridir. Araştırmaya ilköğretim matematik öğretmenliği bölümünden 44 (%17), din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölümünden 30 (%11), sınıf öğretmenliği bölümünden 29 (%11), bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği bölümünden 52 (%20), fen bilgisi öğretmenliği bölümünden 44 (%17), zihin engelliler öğretmenliği bölümünden 20 (%7) ve rehberlik ve psikolojik danışma bölümünden 34 (%13) olmak üzere toplam 253 öğrenci katılmıştır. Ölçme ve değerlendirme dersini aldıkları için rehberlik ve psikolojik danışma bölümündeki öğretmen adayları da araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerini gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo1.*Katılımcıların demografik özellikleri*

		n	%
Cinsiyet	Erkek	79	31.2
	Kız	174	68.8
Sınıf	2	10	4
	3	188	74.3
	4	55	22.7
Bölüm	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	44	17.4
	Din Kültürü ve Ahlak Bil. Öğretmenliği	30	11.9
	Sınıf Öğretmenliği	29	11.5
	BÖTE	52	20.6
	Fen Bilgisi Öğretmenliği	44	17.4
	Zihin Engelliler Öğretmenliği	20	7.9
	PDR	34	13.4

Verilerin Toplanmasından Önce Yapılan İşlemler

Bu çalışmada öğretmen adaylarının sınıf içi değerlendirme öz-yeterlik algılarını saptamaya yönelik bir ölçek geliştirmek amaçlandığından, öncelikle bu konu ile ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılarak ölçeğin kapsamı belirlenmeye çalışılmıştır. Sınıf içi ölçme ve değerlendirme konusu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yer alan Türkçe ve İngilizce makaleler ile yurt dışında bu konuda geliştirilen ölçekler incelenmiştir. Ayrıca Türkiye’de öğretmenlerden değerlendirme konusunda nelerin beklendiğini tespit etmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu tarafından belirlenen ölçme ve değerlendirme ile ilgili öğretmen yeterlikleri incelenmiştir (MEB, 2002; YÖK, 1998). Yurt dışında ise Amerika Birleşik Devletleri’nde eğitsel değerlendirmede öğretmenler için belirlenen yedi yeterlik ölçütü incelenmiş ve kapsam çalışması tamamlandıktan sonra ölçme ve değerlendirme konusunda 60 ifadenin yer aldığı bir taslak hazırlanmıştır. Yazılan ifadeler, kapsam ve anlaşılabilirlik açısından incelenmek üzere ölçme ve değerlendirme ile eğitim bilimleri uzmanlarına gönderilmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda ifadelerde gerekli değişiklikler yapılarak deneme formu oluşturulmuştur. Deneme formu, 5’li likert tipi ölçek formatında düzenlenerek, ölçeğin amacını belirten bir açıklama, formun en başına eklenmiştir. Katılımcılardan her bir ifadeye belirtilen yeterliğe sahip oluşuna ilişkin görüşlerini (1) “Çok yetersizim”, (2) “Yetersizim”, (3) “Orta düzeyde yeterliyim”, (4)

“Yeterliyim” ve (5) “Çok yeterliyim” şeklinde verilen seçeneklerden bir tanesini işaretleyerek belirtmeleri istenmiştir. Ölçekten alınacak en düşük puan 60 iken, en yüksek puan 300’dir. Ölçekten alınacak puanın yüksek olması, öğretmen adayının sınıf içi değerlendirme öz-yeterlik algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Deneme formu iki bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin amacını belirten açıklamanın ardından gelen birinci bölümde, katılımcılara ait kişisel bilgiler (yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi, öğretmenlik deneyimi, ölçme-değerlendirme dersi alıp almama durumu ve bir kursa kayıt olup olmama durumu) yer almaktadır. İkinci bölümde ise sınıf içi değerlendirme öz-yeterlik ifadelerine ve cevap seçeneklerine yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Oluşturulan deneme formu, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ikinci yarısında, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde farklı bölümlerde öğrenim gören toplam 253 öğretmen adayına uygulanmıştır. Uygulama bizzat araştırmacı tarafından yılsonunda yapılmıştır. Deneme formu 2. 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Fakat uygulamanın yapıldığı kurumda alt veya üst sınıflardan ders alabilen öğrenciler bulunduğu ve de ölçme-değerlendirme dersinin alındığı ders dönemleri bölümlere göre farklılık gösterdiğinden, aynı sınıf düzeyinde olan öğretmen adaylarından bazıları ölçme-değerlendirme dersini alırken bazıları almamıştır. Uygulamada toplam 260 ölçek hazırlanmış ve bunlardan 7 tanesi uygun şekilde doldurulmadıkları gerekçesi ile analizlere dâhil edilmemiştir.

Elde Edilen Verilerin İşlenmesi ve Çözümlemesi

Her bir katılımcının kişisel bilgileri ve deneme formunda yer alan her bir ifadeye verdikleri yanıtlar SPSS 21 paket programı kullanılarak işlenmiştir. Verilerin işlenmesinden sonra nihai formun oluşturulması sürecine başlanmıştır. Öncelikle verilere frekans analizi uygulanarak yanlış değerlerin girilip girilmediği ve kayıp değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Frekans analizi sonucu kayıp değerlere yeni değerler atanmıştır. Kayıp değerlerin atanmasının ardından veri setindeki uç değerler incelenmiştir. Uç değerlerin veri setinden çıkartılmasıyla madde ve faktör analizine girecek veri sayısı 236’ya düşmüştür. Bu işlemler yapıldıktan sonra önce ölçeğin geçerlik analizleri yapılmıştır.

Ölçeğin geçerliğine ilişkin analizler kapsamında kapsam ve yapı geçerliği incelenmiştir. Geliştirilen ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla ise madde analizi ile faktör analizi yapılmıştır. Maddelerin geçerli olup olmadığını belirlemek, yani nihai ölçekte yer alabilecek maddeleri belirlemek amacıyla, madde analizi yapılmıştır. Bu kapsamda madde kalan, madde toplam ve madde ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu işlemler sonucunda tüm maddelerin madde kalan/madde toplam ve madde ayırt ediciliğini sağladığı görülmüş ve maddelerin hangi boyutlar altında toplandığını belirlemek amacıyla verilere faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirleyebilmek için yapı geçerliği boyutunda açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Geliştirilen ölçeğin güvenilirliğine ilişkin analizlerde ise Cronbach Alpha güvenilirlik analizi hem ölçeği oluşturan her faktör grubu için ayrı ayrı hem de tüm ölçek için uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırma kapsamında geliştirilmek istenilen öğretmen adayları için Sınıf-içi Değerlendirme Öz-yeterlik Algısı Ölçeğinin geçerliği ve güvenilirliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin kapsam geçerliliği için 2 ölçme-değerlendirme uzmanı ile eğitim bilimleri alanında uzman 3 öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanların ölçek formundaki bazı ifadeler ile ilgili dönütleri dikkate alınarak, bu ifadeler tekrar düzenlenmiştir. Yapılan düzeltmeler sonucunda ölçme aracındaki ifadelerin ölçülmek istenen konuyu temsil ettiği görüşlerine başvuru uzmanlar tarafından belirtilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için uygulama sonucunda elde edilen verilere madde analizi ve faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeği oluşturacak maddelerin belirlenmesi için her bir maddenin madde-toplam ve madde-kalan korelasyonları hesaplanmış ve maddelerin madde ayırt ediciliği değerlendirilmiştir. Madde korelasyonları her bir madde için 0.01 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0.00$; $p<0.01$). Bu bulgu taslak ölçek formunda bulunan her maddenin, mad-

de toplam ve madde kalan geçerliğini sağladığını göstermektedir. Madde toplam korelasyonlarının pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve iç tutarlılığın yüksek olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2011). Madde ayırt ediciliği ise testin ölçmeyi amaçladığı özelliğe yüksek düzeyde sahip olan bireylerle düşük düzeyde sahip olan bireyleri ayırt etme gücüdür (Büyüköztürk ve ark., 2013). Madde ayırt ediciliği için yapılan analiz sonuçları, taslak ölçek formunda yer alan 60 yeterlik ifadesinin her birinin ayırt edici özelliğe sahip olduğunu göstermiştir ($p=0.00$; $p<0.01$).

Faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Barlett testinin sonuçları incelenmiştir. KMO değerinin 0.60'ın üzerinde olması örneklem büyüklüğünün kabul edilebilir olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2011). KMO değeri 0.91 bulunmuştur. Yani beklenen değerin oldukça üzerindedir. Barlett testinin sonucu ise anlamlı bulunmuştur ($p<.05$). Bu sonuçlar faktör analizinin uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı ve Barlett testinin sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı		0,91
	X ²	5290,708
Barlett testi	Sd	703
	P	0,000

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek üzere faktör analizi tüm maddelere uygulanmıştır. Temel bileşenler analizi ve dik döndürme (varimax rotation) kullanılarak yapılan faktör analizi sonuçları aşağıda tablo halinde verilmiştir. Tablo 3'te görüldüğü gibi değeri 1'den büyük 8 faktör vardır. Bu 8 faktörün açıkladığı toplam varyans %66.740'tır.

Tablo 3.*Faktör Analizi Sonuçları*

Faktör	Başlangıç Öz Değerler			Toplam Faktör Yükleri			Döndürme Sonrası Toplam Faktör Yükleri		
	Toplam	Vary %	Küm %	Toplam	Vary %	Küm %	Toplam	Vary %	Küm %
1	13,078	34,415	34,415	13,078	34,415	34,415	5,423	14,272	14,272
2	2,749	7,233	41,649	2,749	7,233	41,649	3,636	9,569	23,841
3	2,406	6,332	47,980	2,406	6,332	47,980	3,446	9,068	32,909
4	1,673	4,404	52,384	1,673	4,404	52,384	3,318	8,732	41,641
5	1,551	4,081	56,464	1,551	4,081	56,464	3,203	8,430	50,071
6	1,509	3,972	60,436	1,509	3,972	60,436	2,815	7,407	57,477
7	1,283	3,377	63,814	1,283	3,377	63,814	1,810	4,762	62,240
8	1,112	2,926	66,740	1,112	2,926	66,740	1,710	4,501	66,740
9	,841	2,213	68,954						
10	,791	2,082	71,035						

Varimax dik döndürme tekniği ile yapılan incelemeler ölçeğin 8 faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Deneme formunda yer alan maddelerin hangi faktörler altında toplandığı tablo 4’te verilmiştir. Bir faktör altında olduğu halde faktör yükü .50’ nin altında olan maddeler de ölçekten çıkartılmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi, ölçek toplamda sekiz faktörden oluşmaktadır ve maddeler nihai ölçekte yer alabilecek yeterli yük değerine sahiptirler. 15., 13., 14., 11., 12., 10., 9., ve 8. maddeler birinci faktörde; 40., 39., 42., 38., 41., 43. maddeler ikinci faktörde; 25., 27., 28., 26., 24., 32. maddeler üçüncü faktörde; 20., 18., 19., 21. maddeler dördüncü; 46., 48., 45., 47., 49. maddeler beşinci; 1., 2., 3., 4. maddeler altıncı; 30., 31. maddeler yedinci ve 59., 60., 51. maddeler sekizinci faktörün altında yer almaktadırlar.

Belirlenen faktörler altında yer alan maddelerin kapsamları incelendiğinde birinci faktör “*Soru hazırlama*”; ikinci faktör, “*Not verme*”; üçüncü faktör, “*Değerlendirme*”; dördüncü faktör, “*Teste ilişkin analizler yapma*”; beşinci faktör, “*Değerlendirme sonuçlarından faydalanma*”; altıncı faktör, “*Değerlendirme yöntemine karar verme*”; yedinci faktör, “*Süreç değerlendirme*” ve sekizinci faktör, “*Etik kurallar*” olarak belirlenmiştir. Geliştirilen ölçeğin son halinde yer alan ifadelere EK1’de yer verilmiştir.

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı kullanılarak, öğretmen adaylarının sınıf-içi değerlendirme öz-yeterlik algılarına yönelik geliştirilen ölçeğinin güvenirliliği hem alt faktörler bazında hem de genel olarak incelenmiştir. Ölçek kapsamındaki her bir faktörün ve ölçeğin bütünü için iç tutarlık güvenirlilik katsayıları Tablo 5’te verilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık güvenirlilik katsayısı birinci faktör için 0.92; ikinci faktör için 0.84; üçüncü faktör için 0.84; dördüncü faktör için 0.85; beşinci faktör için 0.87; altıncı faktör için 0,81; yedinci faktör için 0.80; sekizinci faktör için 0.59 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin genel Cronbach Alpha değeri ise 0.94 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerlere bakıldığında hem sekiz faktörün her biri için hem de ölçeğin bütünü için iç tutarlık güvenirliliğinin sağlandığı söylenebilir. Ölçeği oluşturan faktörlerden sadece sekizinci faktöre ait Cronbach Alfa değeri düşük ($\alpha:59$) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5.

Faktörler ve Ölçeğin Bütününe Ait Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayıları

	Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha katsayısı
1	Soru hazırlama yeteneği	8	0.92
2	Not verme yeteneği	6	0.84
3	Değerlendirme becerisi	6	0.84
4	Teste ilişkin analizler yapma	4	0.85
5	Değerlendirme sonuçlarından faydalanma	5	0.87
6	Değerlendirme yöntemine karar verme	4	0.81
7	Süreç değerlendirme	2	0.80
8	Etik kurallar	3	0.59
	Ölçeğin Tamamı	38	0.94

Sonuç ve Tartışma

Yapılan çalışmalar sonucunda toplam 38 maddeden oluşan ve öğretmen adaylarının sınıf içi değerlendirme öz-yeterlik algılarının belirlenmesine yardımcı olan geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek öncelikle 60 madde olarak hazırlanmıştır, fakat yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda bazı maddeler ölçekten çıkartılarak 38 madde olarak tamamlanmıştır. Ölçek sekiz boyuttan oluşmaktadır. Ölçek formunun ekte verilen son halindeki 8 madde (5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12.) “*Soru hazırlamaya*” yönelik yeterlik algısını; 6 madde (25., 26., 27., 28., 29., 30.) “*Not vermeye*” yönelik yeterlik algısını; 6 madde (17., 18., 19., 20., 21., 24.) “*Değerlendirme yapmaya*” yönelik yeterlik algısını; 4 madde (13., 14., 15., 16.), “*Teste ilişkin analizler yapmaya*” yönelik yeterlik algısını; 5 madde (31., 32., 33., 34., 35.), “*Değerlendirme sonuçlarından faydalanmaya*” yönelik yeterlik algısını; 4 madde (1., 2., 3., 4.), “*Değerlendirme yöntemine karar vermeye*” yönelik yeterlik algısını; 2 madde (22., 23.), “*Süreç değerlendirmeye*” yönelik yeterlik algısını ve 3 madde (36., 37., 38.), “*Etik kurallara uymaya*” yönelik yeterlik algısını ifade etmektedir. Son yapılan istatistiki işlemlerin ardından ölçekten alınabilecek en düşük puan 38 iken, en yüksek puan 190 olarak belirlenmiştir. Puan artışı kişinin sınıf içi değerlendirme alanındaki öz yeterliğinin arttığını gösterir. Ölçek 5’li likert tipi bir ölçektir. Her bir madde (5)”Çok yeterliyim” den (1) “Çok Yetersizim” e doğru puanlanmaktadır.

Hazırlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik sonuçlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu da ölçeğin araştırmacılar tarafından rahatlıkla kullanılabileceğini göstermektedir. Bu ölçeğin kullanıldığı araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre, öz-yeterlik algısı düşük çıkan bireylerde bunun nedenleri araştırılabilir. Ya da öz-yeterlik algısı düşük olan öğretmen adaylarının öz-yeterlik algılarını yükseltmeye yönelik olarak kurumlar tarafından gerekli tedbirler alınıp, yeni düzenlemeler yapılabilir.

Kaynakça

- Atotubo-Ballada, C. J. (2013). Developing standards for assessment competencies of Filipino teachers. *The Assessment Handbook, 10*, 9-23.
- Abell, S. K., & Siegel, M. A. (2011). Assessment literacy: What science teachers need to know and be able to do? In D. Corrigan, J. Dillon, & R. Gunstone (Ed.), *The professional knowledge base of science teaching* (205-221). The Netherlands: Springer.
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. Pajares & T. Urban (Ed.), *Self-efficacy beliefs of Adolescents*. USA: Information Age Publishing, 307-337.
- Bell, B. & Cowie, B. (2001). *Formative assessment and science education*. Dordrecht, Boston: Kluwer Academic
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları ve yeterlik düzeyleri: İlk ve ortaöğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 99-114.
- Çepni, S. ve Şenel-Çoruhlu, T. (2010). Alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik hazırlanan hizmet içi eğitim kursundan öğretime yansımalar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2): 117-128.
- Hills, J.R. (1991). Apathy concerning grading and testing. *Phi Delta Kappa*, 72(7), 540-545.
- Kilmen, S., Kösterelioğlu, M.A. & Kösterelioğlu, İ. (2007). Öğretmen adaylarının ölçme değerlendirme araç ve yaklaşımlarına ilişkin yeterlik algıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 117-127.
- Kubiszyn, T. & Borich, G. (1996). *Educational testing and measurement: Classroom application and practice* (5th ed.) New York: Harper Collins.
- MEB. (2002). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- Mertler, C.A. (1999). Assessing student performance: A descriptive study of the classroom assessment practices of Ohio teachers. *Education*, 120(2), 285-297.
- Nartgün, Z. (2008). Öğretmen adayları için ölçme ve değerlendirme genel yeterlik algısı ölççeği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 85-94.

- Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of educational research*, 66(4), 543-578.
- Plake, B. S. (1993). Teacher assessment literacy: Teachers' competencies in the educational assessment of students. *Mid-Western Educational Researcher*, 6(1), 21-27.
- Schafer, W. D. (1991). Essential assessment skills in professional education of teachers. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 10(1), 3-6.
- Stiggins, R. J. (1992). High quality classroom assessment: What does it really mean? *Educational Measurement: Issues and Practice*, 11(2), 35-39.
- YÖK (1998). *Fakülte-okul işbirliği*. Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Projesi. Ankara.
- Zhang, Z. & Burry-Stock, J.A. (2003). Classroom assessment practices and teachers' self perceived assessment skills. *Applied Measurement in Education*, 16(4), 323-342.

İletişim:

Gülçin Çeliker

E-posta: gceliker@ogu.edu.tr

Ek-1**SINIF-İÇİ DEĞERLENDİRME ÖZ-YETERLİK ALGISI
ÖLÇEĞİ**

İFADELER	
1	Öğretimin etkililiğine karar vermek amacıyla uygun değerlendirme yöntemini seçme
2	Dersin amaçlarına uygun değerlendirme yöntemi seçme
3	Yapılan öğretime uygun değerlendirme yöntemine karar verme
4	Standart bir testin sınıf-İçi değerlendirme için uygunluğuna karar verme
5	Sınıf-İçi değerlendirme için ders kitabından uygun sorular seçme
6	Dersin amaçlarına uygun sorular hazırlama
7	Yazılı sınav hazırlama
8	Çoktan seçmeli sorular hazırlama
9	Eşleştirme soruları hazırlama
10	Doğru/Yanlış soruları hazırlama
11	Boşluk doldurma soruları hazırlama
12	Kısa cevaplı sorular hazırlama
13	Hazırlanmış test maddelerinin madde analizlerini (madde zorluk ve ayırt edicilik indeksleri) yapma
14	Madde analizi sonuçlarına göre testte gerekli düzeltmeleri yapma
15	Hazırlanmış bir testin güvenilirlik/geçerlik analizlerini yapma
16	Testin kapsam geçerliğini sağlama
17	Sınav uygularken gerekli kurallara (zaman sınırı, ipucu vermeme) uyma.
18	Öğrencileri gözlem yaparak değerlendirme.
19	Öğrencilerin performanslarını değerlendirirken değerlendirme ölçeği kullanma
20	Öğrencilerin sorulara verdikleri sözlü yanıtları değerlendirme
21	Öğrencileri ders sırasında gözlemleyerek öğrenmeleri hakkında fikir edinme
22	Öğrenmelerin değerlendirilmesinde kavram haritasından faydalanma
23	Öğrencilerin gelişimine karar verirken portfolyolardan faydalanma
24	Öğrencinin sınıf-İçi bireysel etkinliklerini değerlendirme
25	Notların hesaplanmasında, sınav dışında ek puan getiren aktiviteleri dikkate alma
26	Not verirken öğrencinin yeteneğini dikkate alma
27	Not verirken öğrencinin sınıf-İçi davranışını göz önünde bulundurma
28	Not verirken öğrencinin gösterdiği çabayı dikkate alma
29	Not verirken öğrencinin devamsızlığını dikkate alma
30	Not verirken öğrencinin sınıf-İçinde gösterdiği ilerlemeyi dikkate alma
31	Değerlendirme sonuçlarını okulun gelişimi için kullanma
32	Değerlendirme sonuçlarını sınıfın gelişimi için kullanma
33	Değerlendirme sonuçlarını öğretimi planlamak için kullanma
34	Öğretim programını geliştirirken değerlendirme sonucunu kullanma
35	Öğrencinin seviyesini belirlemek için değerlendirme sonucundan yararlanma
36	Öğrenci ile ilgili karar verirken (sınıf geçme/kalma, yerleştirme vb.) değerlendirme sonuçlarından faydalanma
37	Not verirken öğrenci ile yaşanmış kişisel problemleri göz ardı etme
38	Öğrencileri sınava hazırlarken, sınava yönelik öğretim yapmaktan kaçınma